

особин, в 2018-2019 рр. – 140 тис. особин, а у 2020-2021 рр. – скоротилося приблизно на 50 тис. птахів (Яниш, Лопарьов 2006; Яниш, Дупак 2020; усне повідомлення Є.Ю. Яниш).

Зниження чисельності у зимових угрупованнях грака в Україні може бути пов'язане зі зниженням міграційної активності, що своєю чергою пов'язано зі зміною клімату або з тотальним скороченням чисельності гніздових популяцій граків як у східних регіонах, так і в Україні. Це явище потребує подальшого дослідження.

Паразитарна система гельмінтів кролів (*Oryctolagus cuniculus domesticus*) та зайців (*Lepus europaeus*) як компонент біоценозу в кліматичних умовах Полтавської області (Україна)

В. О. Євстаф'єва, А. А. Хорольський, В. В. Мельничук

Полтавський державний аграрний університет, Полтава, Україна, evstva@ukr.net

Parasitic system of helminths of rabbits (*Oryctolagus cuniculus domesticus*) and hares (*Lepus europaeus*) as a component of biocenosis in climatic conditions of Poltava region (Ukraine)

V. O. Yevstafieva, A. A. Khorolskyi, V. V. Melnychuk

Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine, evstva@ukr.net

Формування і функціонування паразитарних систем знаходяться в процесі постійних трансформацій. Водночас, у природних й антропогенно змінених екосистемах закономірності процесів в системі «паразит-хазяїн» значно різняться. В локальних, історично сформованих біогеоценозах зі своїми хазяями паразити пов'язані еволюційно налагодженими паразито-хазяїнними взаємовідносинами, де паразит і хазяїн виступають як елементи стійкої та стабільної структури. Паразити, так само як і вільноіснуючі організми, є невід'ємними компонентами будь-якої екосистеми, будь-якого біоценозу. Наслідками втручання у функціонування паразитарних систем потужних антропогенних факторів є активізація місцевих вогнищ природних інвазій, підвищення патогенності паразитів з одного боку та зниження стійкості хазяїв – з іншого. Формування специфічних паразитарних систем, які майже не обмежені природними механізмами саморегуляції, реально загрожують здоров'ю людини і домашніх тварин та несуть значні економічні збитки сільському господарству (Волошина, 2010; Волошина, 2014; Волошина та ін., 2015).

Метою роботи було вивчити склад паразитарної системи гельмінтів, що уражають домашніх кролів (*Oryctolagus cuniculus domesticus* Linnaeus, 1758) та сірих зайців (*Lepus europaeus* Pallas, 1778) на території Полтавської області (Україна).

Дослідження проводилися впродовж 2020-2021 рр. у лабораторії кафедри паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи Полтавського державного аграрного університету (м. Полтава). Збір гельмінтів проводили методом повного гельмінтологічного розтину 123 забитих домашніх кролів (*O. cuniculus dom.*), що утримувались у одноосібних та фермерських господарствах Полтавської області. Сірих зайців (*L. europaeus*) отримували від мисливців впродовж мисливського сезону на території Полтавської області, досліджено 18 особин. Після виділення гельмінтів їх промивали у дистильованій воді, потім фіксували 70% етиловим спиртом. Видову ідентифікацію паразитів проводили за їх морфологічною будовою згідно визначника (Gvozdev et al., 1970).

Проведеними дослідженнями встановлено, що гельмінтофауна *Oryctolagus cuniculus dom.* була представлена двома видами нематод та одним видом ларвальної стадії цестод: *Passalurus ambiguus* Rudolphi, 1819, *Trichostrongylus retortaeformis* Zeder, 1800 та *Taenia pisiformis* Bloch, 1780. Причому, найбільш поширеними виявилися *P. ambiguus* та *T. pisiformis*, де показники інвазованості тварин становили відповідно 51,2

та 18,7%. Збудник трихостронгілозу реєстрували рідше, показник інвазованості тварин становив 8,9%. Також збудники пасалурозу та теніїдозу найчастіше перебігали у вигляді асоціації. Гельмінтофауна *Lepus europaeus* була, також, представлена двома видами нематод та одним видом цестод: *Trichuris sylvilagi* Tiner, 1950, *T. retortaeformis* та *T. pisiformis*. Найчастіше виявляли *T. retortaeformis* та *T. sylvilagi*, де показники інвазованості становили відповідно 50,0 та 33,3%. Збудника *T. pisiformis* виявлено у 16,7% досліджених тварин. Найчастіше виявлено асоціацію трихурисів та трихостронгілюсів.

Отже, проведеними дослідженнями встановлено, що паразитарна система гельмінтів домашніх кролів та сірих зайців на території Полтавської області характеризується циркуляцією трьох видів нематод (*P. ambiguus*, *T. retortaeformis*, *T. sylvilagi*) та одного виду личинкової стадії цестод (*T. pisiformis*), з яких два види *Trichostrongylus retortaeformis* та *Taenia pisiformis* паразитують у двох видах хазяїв зайцеподібних: домашніх – *Oryctolagus cuniculus dom.* та диких – *Lepus europaeus*, що доводить їх можливість передаватися від одного виду тварин до іншого. Зокрема, *T. pisiformis* є геогельмінтом і зараження сприйнятливих хазяїв відбувається аліментарно при заковтуванні інвазійних личинок. Збудник *Taenia pisiformis* у своєму циклі розвитку має два хазяїна – дефінітивного (хижі ссавці, особливо з родин псових та котячих) та проміжного (зайцеподібні). З усіх хижих ссавців, саме домашня собака, перебуваючи в найбільш тісному контакті з мисливцями, сільськогосподарськими та дикими тваринами, становить найбільшу небезпеку, як основне джерело поширення ларвальних теніїдозів. Водночас, розширення мисливських угідь, що є біотопами сірих зайців, призводить до можливості зараження диких тварин збудником теніїдозу. Такі особливості забезпечують цим збудникам більш стабільну циркуляцію у біоценозі, що підтверджується більш високим рівнем їх поширення у тварин в досліджуваному регіоні.

Просторові параметри екологічної ніші зяблика (*Fringilla coelebs* Linnaeus, 1758) в умовах нетрансформованих лісів на прикладі Присамар'я

Ю. А. Комлик, О. Л. Пономаренко

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпро, Україна,

julikomluk@gmail.com, aponomar@ua.fm

Spatial parameters of the ecological niche of chaffinch (*Fringilla coelebs* Linnaeus, 1758) in the conditions of untransformed forests on the example of Samara river valley

Y. Komlyk, O. Ponomarenko

Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine, *julikomluk@gmail.com, aponomar@ua.fm*

Вже давно відомо про тісний зв'язок просторових параметрів екологічної ніші видів птахів з різноманітними аспектами структурної організації фітоценозів; в свою чергу, поєднання особливостей середовищевірних параметрів забезпечує гетерогенність видового складу орнітофауни в різних регіонах та екосистемах. На сьогодні одним з основних напрямків досліджень сучасної біології та екології є вивчення впливу факторів середовища на життєдіяльність птахів, та їх просторовий розподіл відповідно.

Зяблик – вид родини В'юркових, наймасовіший представник лісової групи птахів та активний консорт різних деревних порід у степовій зоні України. Він виявляє значну активність у найрізноманітніших біогеоценозах та мікростаціях. За чисельністю у деяких